

Eldey Huld Jónsdóttir
félagsráðgjafi MSW, kennari B.ed.
Í umdæmisráði barnaverndar Reykjavíkur

Sérhvertt barn skiptir máli

– alþjóðaráðstefna félagsráðgjafa af frumbyggjaættum

Síðast liðið sumar sótti ég ráðstefnuna *International Indigenous Voices in Social Work* í Calgary í Albertafylki í Kanada. Þetta var sjöunda alþjóðaráðstefna félagsráðgjafa af frumbyggjaættum og að þessu sinni var yfirheitið *ONE CHILD EVERY CHILD, Indigenous Ways of Knowing, Doing, Connecting, and Being for Advancing the Well-Being of Our Future Generations*. Síðustu tvær ráðstefnur þessara samtaka voru á Nýja-Sjálandi og Havái.

Þetta var fjögurra daga ráðstefna með mikilli dagskrá frá klukkan sjö á morgnana og langt fram eftir degi. Þátttakendur, sem voru um 500, höfðu úr nógu að móða því dagskráin samanstóð af um 100 erindum/vinnusmiðjum, ásamt vettvangsferðum. Þarna voru samankomnir félagsráðgjafar og annað fagfólk í velferðarþjónustu, meirihluti af frumbyggjaættum, víða að úr heiminum. Má þar nefna Kanada, Bandaríkin, Ástralíu, Nýja-Sjáland, Tonga, Havái, Taívan,

Japan og Svíþjóð. *Sérhvertt barn skiptir máli* (e. every child matters) var kjörorð ráðstefnunnar.

Undirritaðri hefur þótt einkar fróðlegt að fara á ráðstefnur fjarri evrópski menningu þar sem félagsráðgjafar segja frá starfi sínu og reynslu af sínu heimasvæði. Sem dæmi fór ég árið 2018 til Armeníu þar sem saman voru komnir félagsráðgjafar frá Armeníu, Georgíu, Íran og fleiri nágrannalöndum Armeníu. Lesa má um þá ferð í grein minni Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna og ferð til Armeníu í *Tímariti félagsráðgjafa frá árinu 2019*. Ég var því vongóð um að á þessari ráðstefnu myndi ég einnig fá að hlýða á öðruvísi sögur en við eigum að venjast í starfi félagsráðgjafa hér á landi. Það gekk eftir. Frummælendur og aðrir þátttakendur sögðu frá reynslu sinni og þróun verkefna í starfi með börnum og samfélögum frumbyggja auk þess sem nærvera og frásagnir „the elders“ frá Blackfoot, Cree og fleiri frum-

byggjasamfélögum í Albertafylki voru lærdómsríkt innlegg og gáfu innsýn í hugmyndafræði þessara ættbálka.

Á undanförunum árum hefur mikið starf verið unnið í Albertafylki í Kanada og víðar við að rétta hlut ættbálka frumbyggja og gera raddir þeirra, menningu og siði sýnilegri. Eins og einn af Cree elders komst að orði: *Our way of life is not lost. We are lost. We just have to find our way back* (ísl. Siðir okkar eru ekki týndir. Við erum týnd. Við þurfum bara að finna leiðina til baka). Félagsráðgjafardeild háskólans í Calgary hefur sinnt þessu málefni á aðdáunarverðan hátt, en hún hefur á að skipa þó nokkrum félagsráðgjöfum sem tilheyra „first nation“ eða „metis“ sem er viðurkenndur ættbálkur afkomenda kvenna af frumbyggjaættum og karla frá Evrópu sem flestir stunduðu skinnasölu og sóttu þær afurðir til frumbyggja. Háskólinn í Calgary hefur um tíu ára skeið starfrækt ráðgjafahóp eldri frumbyggja (e.

the elders advisory council) sem búa á þessu svæði og félagsráðgjafardeildin, sem einnig hefur sinn ráðgjafahóp frumbyggja, hefur lagt ríka áherslu á málefni þeirra.

Sem utanaðkomandi fékk ég innsýn í marga síði og hugsanagang sem að mörgu leyti er ólíkur okkar sem erum af evrópskum uppruna. Sem dæmi má nefna að meðal margra frumbyggja er hópastarf grunnur samfélagsins þar sem hringurinn (e. circle work) og fjölskyldan er í fyrirrúmi. Dans og helgisíðir gegna sömuleiðis mikilvægu hlutverki og nú orðið er mikil áhersla lögð á að varðveita og endurvekja þessa síði, ásamt tungu frumbyggja. Við fengum að heyra að inntak vest-rænnar menntunar væri afar ólíkt þeim aðferðum sem frumbyggjar sem sögðu sögu sína nota til að uppfræða sína æsku. Í raun er kennsla þeirra samofin tungumáli ættbálkanna og því mikilvægt að viðhalda því. En þó svo inntakið og útfærslan sé ólík fengum við einnig að heyra að margt væri sameiginlegt. Eins og einn úr hópi „elders“ sagði þegar hann líkti mætti hringsins (e. circle work) við meðferðir í geðheilbrigðiskerfi hvíta mannsins. Á vissum aldri er börnum boðið inn í hringinn þar sem þau eru frædd um lífið og tilveruna og síðar er ungmennum boðið í annan hring fyrir eldri einstaklinga þar sem veitt er frekari fræðsla. Hringinn leiða hinir eldri (e. the elders), karlar og/eða konur sem eru ömmur, afar eða langömmur og langafar og þau sem sitja í hringnum með manni eru fjölskylda manns sem maður getur leitað til. Hún er hinn andlegi stuðningur, geðheilbrigðis-kerfi og til staðar þegar þörf er á.

Á ráðstefnunni fengum við líka að heyra margar átakanlegar sögur þar sem frummælendur felldu sumir tár yfir reynslu sinni eða fjölskyldu sinnar í

átökum við heim hvíta mannsins. Ray, einn hinna eldri í ráðgjafahópi Calgaryháskóla, sagði okkur frá eðli fræðslunnar og starfsins sem er sprottið af því að sitja í hring innfæddra, Hann sagði að eins og hann hefði upplifað sig tilheyra stórrí fjölskyldu þegar honum var á sínum tíma boðið inn í hring eldri einstaklinga hefði hann vonast til að hitta nýja fjölskyldu þegar hann var sendur í heimavistarskólann sem rekinn var af yfirvöldum. En það eina sem tók á móti honum þar var hnefinn. Mörg börn frumbyggja og fjölskyldur þeirra í Kanada eiga ótrúlega sársaukafullar minningar um heimavistarskólana og enn eru að finnast nýjar og nýjar fjöldagrafir með líkum barna við skólana. Talið er að yfir 10.000 börn frumbyggja hafi ekki snúið aftur til síns heima eftir dvöl í heimavistarskólum í Kanada.

Þá fengum við að heyra sögur af mæðrum frumbyggja sem hættu að kenna börnum sínum móðurmál sitt eftir að hafa orðið illa úti við meðhöndlun í velferðar- eða heilbrigðis-kerfinu. Þær gáfu börnunum sínum nýtt nafn á ensku og sögðu þeim að afneita uppruna sínum og aðlagast hvíta fólkinu.

Frummælendur minntust einnig á ógnvænlegt ástand víða í heiminum í dag og ekki síst í nágrenni Kanada, Bandaríkjunum. Eins og margir jaðarhópar fara frumbyggjar ekki varhluta af þeim átökum. Sem dæmi sagði dr. Halaevalu Vakalahi, sem stýrir félagsráðgjafardeild Havaíháskóla, frá áhyggjum sínum af þróun mála. Hún felldi tár þegar hún minntist í lok erindis síns á að einmitt þessa dagana væri þjóðvarðliðið, að skipun Trumps Bandaríkjaforseta, að taka yfir stjórn lögreglunnar í Washington með það markmið að hreinsa hana af „óþjóðalýð.“ Hún hefði miklar áhyggjur af

Ég var því vongóð um að á þessari ráðstefnu myndi ég einnig fá að hlýða á öðruvísi sögur en við eigum að venjast í starfi félagsráðgjafa hér á landi

sýni sínum 18 ára, sem væri í námi þar. Útlit hans sem frumbyggja væri líklegt til að gera hann að skotsþæni þrátt fyrir að hann væri innfæddur Bandaríkjamaður. Sagðist hún hringja í hann daglega til að minna hann á að vera með persónuskilríki á sér öllum stundum.

Við fengum líka að heyra margar sögur af sigurum og framförum í þjónustu við fólk af frumbyggjaættum víða um heim. Félagsráðgjafar hafa verið öflugir talsmenn frumbyggja þegar kemur að því að aðlaga þjónustu við þá að síðum þeirra og menningu. Þá hafa félagsráðgjafar af frumbyggjaættum í Kanada tekið höndum saman og myndað sérstakt félag til að efla starf sitt og hver annan.

Ekki er búið að ákveða hvar næsta alþjóðaráðstefna félagsráðgjafa af frumbyggjaættum verður en heimasíðan er <https://www.iivsw.com>.